

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 61:378.147:614.253:17.034:004

DOI <https://doi.org/10.32782/health-2025.2.24>

ГІБРИДНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Гутор Любов Володимирівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри латинської та іноземних мов

ДНП «Львівський національний медичний університет

імені Данила Галицького»

ORCID: 0000-0002-4685-594X

У статті обґрунтовано актуальність розвитку деонтологічної компетентності майбутніх лікарів в умовах викликів, спричинених воєнним станом в Україні. Наголошено на необхідності інноваційних підходів до професійної підготовки студентів-медиків, зокрема з урахуванням цифровізації, інтернаціоналізації та компетентнісного підходу.

Запропонована гібридна технологія розвитку деонтологічної компетентності (ГТРДК) реалізується на кафедрі латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького шляхом інтеграції засад деонтології у зміст дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням».

ГТРДК підходить для використання як освітній засіб під час змішаної форми навчання, віддаленого/дистанційного або очного навчання. Технологія охоплює традиційні засоби електронного навчання (електронні тести, інструменти соціальних мереж), платформи для відеоконференцій та оновлені навчальні ресурси у віртуальному університетському середовищі, а саме навчальні відеолекції та інтерактивний текст та відео із завданнями на їх розуміння і засвоєння, а також тренувальні вправи на розвиток комунікативної компетентності та професіоналізму: навичок аудіювання, читання та усного фахового мовлення.

У дослідженні результативності ГТРДК взяли участь 407 студентів-медиків першого курсу спеціальності «Медицина». Застосовані теоретичні та емпіричні методи, зокрема статистичний аналіз даних опитування, засвідчили високу ефективність впровадженої технології: середня оцінка її результативності – 8,14 балів із 10. Компоненти ГТРДК (відеолекції, інтерактивний текст, завдання на розвиток аналітичного читання та критичного мислення, аудіювання, цифровий сторітелінг тощо) підтримують розвиток деонтологічної компетентності, комунікативної компетентності та професіоналізму. Водночас виявлено окремі відгуки, що свідчить про потребу вдосконалення ГТРДК. Підкреслено перспективність подальшої адаптації ГТРДК через включення інтерактивних ситуативних завдань і вдосконалення освітнього контенту з урахуванням очікувань студентів.

Ключові слова: ГТРДК, деонтологічна підготовка, вища медична освіта, комунікація, студент-медик.

Liubov Gutor. Hybrid Technology for the Development of Deontological Competence in Medical Students

The article substantiates the relevance of developing deontological competence in future doctors under the challenging conditions caused by martial law in Ukraine. It emphasizes the need for innovative approaches to the professional training of medical students, particularly in the context of digitalization, internationalization, and the competency-based approach. The proposed Hybrid Technology for the Development of Deontological Competence (HTDDC) is implemented at the Department of Latin and Foreign Languages of Danylo Halytsky Lviv National Medical University through the integration of fundamentals of deontology into the syllabus of the course “English for Medical Purposes.”

The HTDDC is suitable as an educational tool in blended, distance, or face-to-face learning formats. The technology incorporates traditional e-learning tools (such as electronic tests and social media platforms), video conferencing systems, and updated educational resources within a virtual university environment, including instructional video lectures, interactive texts, and videos accompanied by tasks aimed at evaluating comprehension. In addition, the HTDDC offers training exercises designed to develop communicative competence and professionalism, i.e., listening and reading skills, as well as professional oral communication.

The research involved 407 first-year medical students in the specialty of Medicine. Theoretical and empirical research methods, including statistical analysis of survey data, confirmed the high effectiveness of the implemented technology: the average effectiveness score was 8.14 out of 10. The HTDDC components (video lectures, interactive texts, tasks for developing analytical reading and critical thinking, listening exercises, and digital storytelling) support the development of moral and ethical qualities, communicative competence, and professionalism. However, some respondents provided critical feedback, indicating a requirement to improve the HTDDC. The study highlights the prospects for further

adaptation of the technology through the inclusion of interactive case studies and enhancement of educational content based on students' expectations.

Key words: HTDDC, deontological training, higher medical education, communication, medical student.

Вступ. Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси у світі відобразилися розвитком галузі вищої медичної освіти. Нині активно впроваджуються компетентнісний підхід, цифровізація та інтернаціоналізація освітнього процесу підготовки майбутніх лікарів. Однак у закладах вищої освіти України ці процеси утруднені через низку викликів, що передусім пов'язані з потребою безпеки учасників освітнього процесу. Воєнний стан на території України, повітряні тривоги, бомбардування, проблеми з безперебійним Інтернет-зв'язком та енергетичним забезпеченням зумовлюють необхідність розроблення інноваційних підходів, методик і технологій, орієнтованих на забезпечення та покращення якості підготовки майбутніх лікарів, розвиток їхніх професійних компетентностей, комунікативних навичок і морально-етичних якостей, незважаючи на наявні труднощі.

Достатньо розвинуті морально-етичні якості лікарів, що проявляються під час різних видів міжособистісної взаємодії у галузі охорони здоров'я, формують основу їхньої деонтологічної компетентності і значною мірою впливають на ефективність професійної діяльності, стосунки з оточенням, задоволеність процесом праці. Навчальні плани містять низку дисциплін, орієнтованих на розвиток знань із деонтології, проте наш пошук не виявив інтегрованих міждисциплінарних практично орієнтованих методик формування деонтологічної компетентності.

Різні інноваційні аспекти розвитку вищої медичної освіти досліджено українськими та зарубіжними науковцями. Літературний аналіз проблеми формування деонтологічної компетентності лікарів за допомогою традиційних і цифрових освітніх ресурсів базувався на дослідженнях проблеми формування деонтологічної компетентності на рівні вищої освіти [1–3], ефективності цифровізації освітнього процесу [4], необхідності модернізації змісту комунікативної підготовки та застосування онлайн-ресурсів і технологій змішаного навчання під час формування комунікативної компетентності та професіоналізму [5], інтернаціоналізації вищої медичної освіти [6]. Вивчені праці вказують на потребу застосування гібридних технологій навчання під час фахової підготовки майбутніх лікарів, особливо у кризових ситуаціях [6; 8].

Гібридна технологія розвитку деонтологічної компетентності (ГТРКК) майбутніх лікарів засно-

вана на міждисциплінарному підході та інтегрує матеріал деонтології під час вивчення дисципліни «Англійська мова за професійним (медичним) спрямуванням». Технологія розроблена як освітній засіб формування деонтологічної компетентності як субкомпетентності професіоналізму та комунікативної компетентності. Вона реалізує актуальні потреби компетентнісного підходу, цифровізації та інтернаціоналізації вищої медичної освіти.

Мета та завдання. Основна мета статті – обґрунтувати результативність гібридної технології розвитку деонтологічної компетентності, впровадженій та апробованій на кафедрі латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Мета дослідження зумовила постановку таких завдань: 1) визначення змісту деонтологічної компетентності; 2) характеристика компонентів ГТРКК; 3) висвітлення ключових результатів емпіричного дослідження результативності ГТРКК.

Методи дослідження. Дослідження охоплювало три основні етапи та виконане за допомогою низки теоретичних та емпіричних методів наукового пізнання: 1) літературний огляд проблеми інноваційних технологій деонтологічної підготовки лікарів та аналіз ключових понять; 2) дизайн та наповнення змісту ГТРКК; 3) упровадження ГТРКК; 4) дослідження ефективності ГТРКК.

В емпіричній частині дослідження взяли участь 407 студентів-медиків першого року навчання за спеціальністю 222 «Медицина». Опитування відбувалося за допомогою Google Forms. Опитувальник містив 18 запитань закритого типу, орієнтованих на визначення результативності ГТРКК. Результати проведеного статистичного аналізу представлено у вигляді абсолютних та відносних значень. Різниця між групами показників вивчалася за допомогою визначення коефіцієнту кореляції Пірсона або U-критерію Манна – Уїтні. Різниця вважалася статистично достовірною, якщо $p < 0,05$. Обчислення виконано за допомогою програмного забезпечення R Studio.

Результати дослідження. Усебічно розвинена особистість лікаря формується у результаті цілеспрямованого професійного розвитку, інтеграції загальнокультурної, психолого-педагогічної та спеціально-наукової підготовки під час навчання в університеті та після його закінчення. Фахова

компетентність лікаря виявляється у різних системах професійно-комунікативної взаємодії, тому з метою мінімізації виникнення критичних, екстремальних чи конфліктних ситуацій та інших негативних сценаріїв у фаховій діяльності необхідно готувати студентів-медиків і лікарів до виявлення нормативної поведінки під час взаємодії з наставниками, колегами, представниками керівництва, пацієнтами і близькими пацієнтів, представниками суміжних спеціальностей тощо. Така поведінка повинна бути заснована на сукупності деонтологічних принципів, правил та норм, що становлять основу системи деонтологічної підготовки лікарів.

Деонтологічна підготовка лікарів охоплює методологічні та змістові аспекти моральної філософії, деонтології, етики, психології, педагогіки та медицини. Своєю чергою, вона орієнтована на формування деонтологічної компетентності, яку визначаємо як «цілеспрямовано розвинену моральність лікаря, наявність особистих морально-етичних якостей і чеснот, необхідних для виконання професійних обов'язків у галузі охорони здоров'я з дотриманням законів і принципів моралі та врахуванням особливостей і завдань професійної діяльності лікаря» [2].

Наукові розвідки засвідчують, що, незважаючи на увагу освітян до розвитку деонтологічної компетентності лікарів, на практиці спостерігаються комунікативні, культурологічні та морально-етичні проблеми у різних вимірах фахової взаємодії, що засвідчує потребу інтеграції деонтологічної підготовки у зміст дисциплін, орієнтованих на розвиток комунікативної компетентності [9; 10].

На кафедрі латинської та іноземних мов ЛНМУ процес деонтологічної підготовки інтегровано як складову частину англомовної комунікативної підготовки, із цією метою активно використовуються можливості віртуального навчального середовища на основі Moodle та інші сервіси для синхронного й асинхронного віддаленого навчання студентів. Із початком пандемії COVID-19 у 2020 р. цей процес інтенсифіковано. Проте на якісний рівень він піднявся ближче до кінця 2020 р.

Перед початком повномасштабної війни кафедра мала стовідсоткове ІКТ-забезпечення усіх навчальних дисциплін, охоплюючи курси за вибором. Однак можливості застосування електронних ресурсів ускладнилися у зв'язку з масовими бомбардуваннями енергосистеми України, що супроводжувалося тривалою відсутністю електроенергії й, відповідно, обмеженим доступом до віддалених занять та електронних навчальних

матеріалів. Таким чином, із січня 2023 р. було відновлено очне навчання, а на кафедрі латинської та іноземних мов розроблено та впроваджено у навчальний процес гібридну технологію навчання з первинною метою заміни занять, пропущених або відмінених через проблеми безпеки (повітряні тривоги, бомбардування тощо).

Незважаючи на те що перехід на змішану чи дистанційну форму навчання під час поширення пандемії COVID-19 послужив підготовчим періодом забезпечення освітнього процесу під час повномасштабного російського вторгнення, освітяни спостерігають чимало труднощів, пов'язаних з організаційно-методичним забезпеченням навчання студентів, і ЗВО та педагоги змушені приймати гнучкі автономні освітні рішення з метою збереження якісного освітнього процесу. За належного усвідомлення ролі освіти та освіченості освітній процес можна організувати та забезпечити у підходящих умовах із використанням усіх доступних засобів: аудиторно – у приміщеннях ЗВО, очно – у всіх доступних невеликих приміщеннях, очно – в укриттях, віддалено – синхронно, віддалено – асинхронно. Саме комбінований підхід до вибору форми організації навчання здатний оптимізувати освітній процес у ЗВО в умовах війни.

ГТРДК підходить для використання як освітній засіб під час змішаної форми навчання, віддаленого/дистанційного або очного навчання [7]. Технологія охоплює традиційні засоби електронного навчання (електронні тести, інструменти соціальних мереж), платформи для відеоконференцій та оновлені навчальні ресурси у віртуальному університетському середовищі (MISA) (компоненти ГТРДК), а саме:

- 1) 15-хвилинні навчальні відеолекції на тематику деонтології та складного морального вибору в галузі охорони здоров'я і тренувальні завдання, спрямовані на покращення розуміння професійних тем згідно з тематичним розкладом; засвоєння особливостей вимови відповідних термінів і професійної лексики; пов'язані граматичні питання;

- 2) інтерактивний текст на тематику деонтології та завдання на розуміння прочитаного, спрямовані на розуміння тексту та розвиток навичок читання, аналітичного та критичного мислення;

- 3) інтерактивне відео та завдання на аудіювання, що сприяють розвитку навичок сприйняття на слух і розуміння професійної лексики на тематику деонтології;

- 4) чотири завдання на збагачення словникового запасу та термінології, спрямовані на покращення

Таблиця 1

Оцінка якості компонентів ГТРДК

Компонент ГТРДК	Висока якість	Добра якість	Низька якість	Дуже низька якість
Відеолекція	136 (33,4 %)	219 (53,8 %)	46 (11,3 %)	6 (1,5 %)
Завдання до відеолекції	76 (18,7 %)	251 (61,7 %)	70 (17,2 %)	10 (2,5 %)
Інтерактивний текст	111 (27,3 %)	254 (62,4 %)	38 (9,3 %)	4 (1 %)
Завдання до тексту	103 (25,3 %)	237 (58,2 %)	62 (15,2 %)	5 (1,2 %)
Інтерактивне відео	141 (34,6 %)	222 (54,5 %)	39 (9,6 %)	5 (1,2 %)
Завдання до інтерактивного відео	106 (26 %)	219 (53,8 %)	74 (18,2 %)	8 (2 %)
Завдання на вивчення і закріплення термінів	123 (30,2 %)	237 (58,2 %)	43 (10,6 %)	4 (1 %)
Цифровий сторітелінг	180 (44,2 %)	183 (45 %)	42 (10,3 %)	2 (0,5 %)

щення навичок професійного використання як загальної, так і медичної англійської мови (колокації, словотвір, переклад тощо);

5) одне завдання із цифрового сторітелінгу, спрямоване на вдосконалення комунікативної компетентності та цифрового професіоналізму, формування мовної впевненості та навичок риторики, розвиток якості мовлення, зокрема лексичного та граматичного аспектів, структурованого та ефективного висловлювання на тематику деонтології (Sodomora та ін., 2021).

Проведене емпіричне дослідження результативності ГТРДК виявило, що впроваджені технології є якісним ресурсом деонтологічної підготовки майбутніх лікарів, на що вказує висока оцінка респондентів за 10-бальною шкалою (1 – найнижчий показник, 10 – найвищий показник), а саме 8,14 бали.

Ефективність деонтологічної підготовки під час різних форм навчання респонденти також оцінили високо: очно – 8,01, дистанційно – 7,56, у змішаній формі – 8,05, що засвідчує найбільшу ефективність у змішаній формі ГТРДК, хоча різниця між групами статистично незначна ($p > 0,05$).

Аналіз оцінки компонентів ГТРДК у віртуальному середовищі MISA показав, що вони: 1) сприяють кращому засвоєнню матеріалу (225/407; 55,3 %), допомагають у вивченні матеріалу, якщо заняття не відбулося (198/407; 48,6 %), допомагають у вивченні матеріалу, у разі пропущеного заняття (160/407; 39,3 %), полегшують

навчання (117/407; 27,8 %), дуже цікаві (105/407; 25,8 %), навчатися з ними цікавіше, ніж було без них (93/407, 22,9 %). Проте частина респондентів висловила неоднозначне ставлення (70/407; 17,2 %) або дала негативну оцінку нововведеним компонентам ГТРДК та охарактеризувала їх як такі, що ускладнюють навчання (83/407; 20,4 %), не сприяють кращому засвоєнню теми (61/407; 15 %), зовсім не цікаві (28/407; 6,9 %).

Окремою ціллю опитування була оцінка студентами якості компонентів ГТРДК. Незважаючи на те що студенти надали позитивну оцінку якості навчальним ресурсам, під час порівняння відносних значень між відповідями «подобається» та «не подобається» виявлено статистично значну різницю ($p < 0,05$), відповідь «дуже подобається» не переважає за жодним із компонентів ГТРДК (табл. 1).

Висновки. Проведене дослідження доводить належну якість упровадженої ГТРДК. Інноваційна технологія довела свою результативність із метою розвитку деонтологічної компетентності майбутніх лікарів під час війни, сприяючи покращеному розумінню засад деонтології, розвитку комунікативних навичок і професіоналізму. Проте наявність негативних відповідей щодо результативності ГТРДК указує на потребу її вдосконалення.

Перспективою подальших наукових досліджень є актуалізація ГТРДК за допомогою інтерактивних ситуативних завдань та перевірка задоволеності студентів-медиків оновленою технологією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва М. Деонтологічний компонент підготовки сучасного педагога в умовах вищого навчального закладу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2011. № 2(2) 15. С. 14–20. <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/4.pdf>
2. Гутор Л. Етичний складник деонтологічної підготовки майбутніх лікарів у медичних університетах України. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2024. № 30. С. 88–99. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.30.320921>
3. Ковальова О. М., Сафаргаліна-Корнілова Н. А., Герасимчук Н. М. Деонтологія в медицині : підручник. Київ : Медицина, 2018. 240 с.
4. Gutor L., Sodomora P., Vasylenko O., Zalutska H. Development of media literacy and communication skills by means of digital storytelling in Japan. *Information technologies and learning tools*. 2023. ITLT. Vol. 95. No. 3. P. 88–101. DOI: 10.33407/itlt.v95i3.5217

5. Maniuk L. and Kuchumova N. Application of mobile technologies in the process of teaching future physicians at the universities of the USA. *Information technologies and learning tools*. 2019. Vol 74. No. 6. P. 212–224. DOI: 10.33407/itlt.v74i6.2705..
6. Sodomora P. A. et al. Student storytelling for communication skill development online (In the time of COVID-19 quarantine). *New Educational Review*. 2021. № 63. P. 149–160.
7. Gutor L. & Sodomora P. Hybrid communication training technique to solve wartime academic and safety issues: perception of medical students. *Advanced Education*. 2024. № 12(25). P. 44–55. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.308207>
8. Bernardo M. A., & Baranovich D. L. Higher education in the heart of conflict: The pivotal role of student affairs. *International Journal of Educational Development*. 2014. № 35. P. 78–85. DOI: [doi: 10.1016/j.ijedudev.2012.08.007](https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2012.08.007)
9. Бітаєв В. А. Естетичне виховання і гуманізація особи. Київ: ДАКККиМ, 2003. 232 с.
10. Леухіна А. Людяність та емпатія в охороні здоров'я : посібник для викладачів. Київ : Майстер книг, 2022. 366 с.

REFERENCES

1. Vasilieva, M. (2011). Deontologichnyi component pidhotovky suchasnoho pedahoha v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu. [Deontological Component of Contemporary Teacher Training at Higher Education Institution]. Pedahohika. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobela. Seria Pedahohika i Psykholohiia, No. 2(2) 15, 14–20. Available: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/4.pdf> [In Ukrainian].
2. Gutor, L. (2024). Etychnyi component deontologichnoi pidhotovky likariv u medychnykh universytetakh Ukrainy. [Ethical Component of deontological training of physicians at Ukrainian Medical Universities]. Estetyka ta etyka pedahohichnoi dii, (30), 88–99. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.30.320921> [In Ukrainian].
3. Kovaliova, O. M., Safarhalina-Kornilova, N. A., Herasymchuk, N. M. (2018). Deontolohiia v medytsyni: Pidruchnyk. [Deontology in Medicine: Coursebook]. Kyiv : Vydavnytstvo “Medytsyna”, 240 s. [In Ukrainian].
4. Gutor, L., Sodomora P., Vasylenko, O., Zalutska, H. (2023). Development of media literacy and communication skills by means of digital storytelling in Japan. *Information technologies and learning tools*. ITLT, vol. 95, no. 3, 88–101, Jun. 2023, DOI: 10.33407/itlt.v95i3.5217
5. Maniuk, L. and Kuchumova, N. (2019). Application of mobile technologies in the process of teaching future physicians at the universities of the USA. *Information Technologies and Learning Tools*. Vol 74, 212–224. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2705>.
6. Sodomora, P. A. et al. Student storytelling for communication skill development online (In the time of COVID-19 quarantine). *New Educational Review*, 2021, 63, 149–160.
7. Gutor, L., & Sodomora, P. (2024). Hybrid Communication Training Technique to Solve Wartime Academic and Safety Issues: Perception of Medical Students. *Advanced Education*, 12(25), 44–55. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.308207>
8. Bernardo, M. A., & Baranovich, D. L. (2014). Higher education in the heart of conflict: The pivotal role of student affairs. *International Journal of Educational Development*. 35, 78–85. DOI: [10.1016/j.ijedudev.2012.08.007](https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2012.08.007)
9. Bitayev, V. (2003). Estetychne vykhovannia i humanizatsiia osoby. [Esthetic Education and Humanization. Kyiv : DAKKn, 232 s. [In Ukrainian].
10. Leukhina, A. (2022). Humanizm ta empatiia v okhroni zdorovia. [Humanism and Empathy in Healthcare]. Kyiv : MasterBuk, 366 s. [In Ukrainian].